

Phenomenology
Феноменология

ПРОБЛЕМЪТ ЗА ПАСИВНАТА СИНТЕЗА У ХУСЕРЛ

Майя Георгиева

Югозападен университет „Неофит Рилски“

Резюме. Трансценденталната субективност става проблем за Хусерл във връзка с егологичния характер на съзнанието. Генетичната феноменология трябва да разкрие парадоксалния характер на времето на съзнанието, което не е равнозначно на съзнанието за време. Отговорът е в пасивната синтеза, оформяща дорефлексивно, в т.нар. „живо настояще“ потока на съзнанието.

Keywords: transcendental subjectivity; genetic phenomenology; time of consciousness; live present; egological consciousness; passive synthesis; flow of consciousness

Въпросът за пасивната синтеза остава един от най-проблематичните във философията на Хусерл. Амбицията на създателя на феноменологичната философия е да разчисти философското изследване от всякакви възможни примеси, идващи от естествената нагласа на съзнанието. Единственият предмет на изследване на феноменологията може да бъде само „трансценденталната субективност“, защото според Хусерл тя е „вселената на възможния смисъл, затова всичко, лежащо извън нея, е безсмислица“ (Husserl, 1996: 135). Всеки възможен смисъл, всяко мислимо битие, независимо дали се нарича трансцендентно, или иманентно, попада в областта на трансценденталната субективност. Програмата на „чистата“ философия, състояща се в разкриване на абсолютните самодадености на съзнанието обаче, се сблъсква с феномена на егологичния характер на съзнанието, който винаги се проявява като собствен специфичен акт на трансцендиране на свят и изследването няма как да спре до всеобщите форми на трансцендентален живот на съзнанието. Явно, съществуват структури, обвързващи конкретния егологичен живот на съзнанието и априорните форми на трансценденталната субективност. Затова Хусерл стига до извода, че е необходимо изследване на генезиса на трансценденталните възможности на съзнанието в неговия егологичен живот. Генетичната феноменология дава възможност да се търси конкретният строеж на съзнанието, като пре-

създаващ неговите трансцендентални възможности всеки път във връзка с нови конституции на предметност, и то като продукт на сложна времева структура на съзнанието.

„Едва чрез генетичната феноменология Азът става понятен като безкрайна взаимовръзка на синтетично свързани достижения, и то конститутивни, които придават релятивистко значение на все нови и нови степени от биващи предмети“ (Husserl, 1996: 132).

Трансценденталната субективност не може да бъде разглеждана само като сбор от конститутивни типове или абстрактна интенционална насоченост на съзнанието. Това подсказва, според Хусерл, че е налице една универсална конститутивна синтеза, в която всички синтези функционират заедно по определен регулиран начин и светът за съзнанието е даден като верига от нагледни припомняния, които са отворена безкрайност. Светът всъщност се открива като потенциален хоризонт на Аза, който непрекъснато конституира нови предметности и нови хоризонти на интенционалност. Без подобни възможности за нас нямаше да има нито постоянно и устойчиво битие, нито реален и идеален свят (Husserl, 1996: 198).

Според Щрьокер първоначално с израза „конституция“ във феноменологията не се удържа нищо друго освен процесуалният характер на пълната презентация на предмета (Ströker, 1999: 67). Конституцията на предмета в съзнанието обаче винаги е конкретна за субекта и тя е положена в някакъв хоризонт на тематизация, значи трансценденталното произвеждане на предмета е актуално и конкретно смислообразуване по някакъв повод (Ströker, 1999: 68). „Във всяка актуална конституция се влияват както по-раншни конститутивни постижения, така и изпреварващо антиципирано, поради което отсега нататък всяко смислово образуване ще бъде разпитвано за неговите импликации“ (Ströker, 1999: 69). Ейдетичните форми, казва Хусерл, могат да бъдат подредени в определен маниер, подчинени на „последния генезис“. Какво има предвид бащата на феноменологията под последен генезис, е една тема, която поставя началото на много интерпретации и до днес. Целият живот на съзнанието представлява удържане, свързване и проециране на предметности и всъщност трансцендирането на свят е една непрекъсната синтеза на отделни съзнателни преживявания, и то не само свързвайки единствено отделното с отделното. Животът на съзнанието може да бъде синтетично единен, защото в съзнанието има както активни синтези, които актуално конституират предметности и ги променят, така и синтези, които в пасивно състояние поддържат неговата цялост в промяната, и най-вече поддържат неговото постоянство и идентичност.

Пасивните синтези са основните форми на съхраняване на идентичността на Его, но от друга страна, една голяма част от тях са преиманетни, т.е. те

се осъществяват като анонимен процес, протичащ сякаш извън съзнанието. Този парадокс Хусерл изследва в различни моменти на своята теоретична работа, поставяйки едни или други акценти при опитите за решаването му. Ключов механизъм, който трябва да разреши парадокса на егологичния характер на съзнанието, е времето. И тук, спазвайки докрай собствения си феноменологичен метод, Хусерл предупреждава да не бъркаме световото (*verweltlichte*) време, което имаме като „естествена“ даденост, и времето на съзнанието, което трябва да получим в резултат на „затваряне в скоби“ на това светово съзнание за време. Трасиращите хоризонти на безкрайността на света се задават от иманентно темпорално струящия в себе си и за себе си конституиращ се живот, чието конститутивно проявяване е тема на теорията за изначалното съзнание за време, конституиращо се в темпоралните дадености (Husserl, 1996: 202).

Удивителното самобитие на Его е в това, че то е насочено както към трансцендиране, така и към самото себе си, свързвайки предишни, сегашни и минали преживявания, запазвайки не просто идентичността на предметните дадености във времето, но и запазвайки потенциалността на света като „хоризонт“. Заради това основният механизъм, който прави възможна трансценденталната субективност, е особената времевоост на съзнанието. Така в генетичния анализ се проблематизира времето на съзнанието, което не е равносилно на съзнанието за време. Генетичната феноменология е довеждането до очевидност на източника на самата интенционалност. Ако единството на интенционалното измерение не е нищо друго освен неговата времевоост, а феноменологията, в своя завършен вариант като теория на генетичната конституция, в крайна сметка, не е нищо друго освен връщане към тази времевоост като към обяснителен фундамент, тогава се оказва, че цялата конституция на биващото, както пише самият Хусерл, от какъвто род или степен да е, е временене (*Zeitigung*). Времето на съзнанието всъщност е времето на съчленяване на пасивните и активните синтези. Оттам и огромният интерес на Хусерл към проблема за пасивната синтеза.

Съчленяването на пасивните и активните синтези може да се открие като загатнато в понятието „хоризонт“. Понятието „хоризонт“, с което свързваме интенционалната насоченост на съзнанието, съдържа в себе си един двояк смисъл – хоризонтът, в който ни е даден предметът, е част и не е част от предметността. Хоризонтът е възможността за даденост на предметностите. Самата постоянна достъпност на предметността ни насочва към някакво първично узнаване, първично фундиране (*Urstiftung*) (Husserl, 1996: 218). Изследването на пасивната синтеза трябва да се справи с проблема за това първично фундиране. Първичното фундиране е основата на конституцията на Аза, която има стъпаловиден строеж и се състои от застинали форми на аперцепция, „които трябва изцяло да се вписват в универсално застиналите

форми на темпоралността, защото самата тя се изгражда в един постоянно пасивен и напълно универсален генезис, който обхваща по същество всичко ново“ (Husserl, 1996: 219).

Феноменологията се сблъсква с нетрадиционна за трансценденталния анализ задача да изследва първичното поле на пасивния, анонимен и латентен генезис, който е недостъпен за иманентното наблюдение. Наблюдението, като такова, се отнася до областта на рефлексивната активност на Аза, а пасивно протичащите процеси в съзнанието са от областта на преиманентното, както Хусерл го формулира. Въпросът е в това – по какъв начин откъснатото от Аз съдържание на преиманентното участва в генезиса на конституцията. Затова темпоралният анализ заменя разглеждаща рефлексия. Анализът на пасивните и активните актове разкрива непрекъснатата връзка на афектацията на Аза с т.нар. от Хусерл „живо настояще“, което е преди всяка рефлексивност на съзнанието и преди всички модуси на „временене“ като ретензии и протензии, т.е. то е източникът и първичното равнище на временене. Но неоткъсваемият от живото настояще Аз не е Азът на самосъзнанието, нито Азът на естествената рефлексия, а първичният полюс на всяко единство на преживяванията. Както в случай на отделен акт на съзнанието, така и в случай на трансценденталния опит, като такъв, има нещо, което се разкрива като Аз-полюс, Аз-центрираност на преживяванията. И неизменен корелат на този полюс е хоризонтът на подразбирането или безкрайността на света. При това Аз-полюсът представлява извънвремево или свръхвремево единство и Хусерл го противопоставя на предметностите, като такива, и затова го нарича *Urstand* (п्राствоене) в потока на преживяванията за разлика от *Gegenstand*, като предмета на преживяванията. Но този Аз, носител на трансценденталното съзнание, е извънвремеви и само така може да поддържа идентичността на Аза в потока на неговите преживявания. Самият поток обаче се осъществява от друга инстанция, която Хусерл обозначава като пра-Аз (*Ur-Ich*) на преиманентната пасивна синтеза. Опитът да се реконструира времето на пра-Аза, се сблъсква с редица проблеми, които поставят под въпрос тезата на Хусерл за всеобемачия характер на трансценденталната субективност и за нейния егологичен характер. Затова анализът на конституцията на времевостта от пра-Аза е ключовата точка за изследване на генезиса на трансценденталната субективност.

Аз-полюс и пра-Аз са двете страни на потока на времето, който има според Хусерл двойк характер – живото настояще едновременно осигурява оставане на Аз при себе си и в този смисъл той е извънвремеви, но от друга страна, осигурява протичането на интенционалния живот като смяна на хоризонтите и конституиране на нови предметности. Така времето на съзнанието е едновременно стоене и протичане (*stehen/strohmen*) и двете осъществявани от живото настояще. Идеята за живото настояще е квалифицирана в програмната работа

на Клаус Хелд „Живото настояще“ като основен парадокс и източник на неразрешими феноменологически противоречия. Фактичността на битието на трансценденталната субективност се разкрива в живото настояще. Въпросът е дали първичното събитие е събитието на трансценденталната субективност, което би оставило феноменологията в рамките на трансцендентализма, или първичното събитие е преиманентната афектация на сетивата, което вече ни поставя пред концепция от друг характер. Хусерл не е еднозначен в това отношение, той като че ли пробва различни варианти, като най-добър се очертава вариантът „и двете“, което пък ни поставя пред необходимостта от разгръщането на някаква нестандартна логика.

Според Себастиан Луфт може да се излезе от парадокса с твърдението, че имаме двойка функция на самата трансцендентална субективност (Luft, 2005: 25 – 26). Интенционалността на съзнанието е двупосочна – тя е вертикална, когато свързва отделните възприятия с единния Его полюс, така че те остават част от идентичността и постоянството на конкретното мое съзнание и хоризонтална, когато съзнанието се актуализира в настоящето като трансцендиране. Даденостите на съзнанието се актуализират в настоящето, но те са поставени в хоризонта на съзнанието, който поддържа възможността за единство на съзнанието и предварява конкретната интенционална насоченост. Самият хоризонт има своя генезис и закон на своя генезис. И в двата случая имаме структури на възприятието, и в двата случая те са овременени – времевоствата на света, даден като предметност, и времевоствата на самата възможност за предметност, което може да бъде интерпретирано като различни функции на трансценденталната субективност.

За Хусерл обаче пасивната синтеза съдържа в себе си някакъв „остатък“, който никога не може да бъде трансцендиран, и това прави проблематична и функцията на интенционалността на съзнанието. Пътят, по който той търси отговор, е двойкостта на присъствието на субекта. Главната характеристика на съзнанието е неговата интенционалност, но тя е парадоксална, защото тя по определение е „насоченост“ на съзнанието. Съзнанието винаги е „съзнание за“. Търсенето на източника на интенционалността на съзнанието кара Хусерл да разграничи тяло от плът (Husserl, 1996: 234). Ако тялото е трансцендиращият образ на присъствието в света – тялото може да бъде поместено в света редом с другите предмети, то плътта не може да бъде трансцендирана, тя е самата афективност, която винаги е с нас, но не може да бъде овъншнена. Афективността е източникът, който задвижва трансцендирането и оттам цялата процесуалност на трансценденталното съзнание. Трансцендентните предмети се явяват в Его благодарение на моята присъща сетивност. Ние имаме работа с такава природа и такава телесност, която въпреки това се конституира като пространствено предметна и като трансцендентно по отношение на потока на преживяванията

единство, но това трансцендентно единство се получава като кръстосване на света и Аза (Husserl, 1996: 236).

Интерпретацията на сетивността отново обаче не е еднозначна – тя част ли е от природната обвързаност на тялото на човека, или е конструирана като „орган“ на трансценденталната субективност. Сглобката между плътта и трансценденталността може да се търси в сетивните данни, които в по-ранните години на своето творчество бащата на феноменологията смята за „нередуцируем остатък“, някакъв първичен тласък на процеса на трансцендиране. „Хиле“ (hyle) е сетивното съдържание на акта на афициране на Аза, насочващ трансцендирането към конституирането на предметност.

В „Към феноменология на вътрешното съзнание за време“ и „Бернауските манускрипти за вътрешното съзнание за време“ той още не може да се освободи от свързването на интенционалността с „представния“ характер на съзнанието, задействан от усещанията. В основата на възприятието трябва да стои „немодифицираното съдържание на усещанията“. Усещанията Хусерл определя като „иманентни времеви обекти“ или „времеви събития“. Вътрешното съзнание на времевите събития е „преживяването“, което подсказва неувереността на Хусерл, че немодифицираните усещания са дадени като предмети и че самият първичен времеви процес е форма на обективиращо интенционално съзнание, отбелязват издателите на „Бернауските манускрипти“ Рудолф Бернет и Дитер Ломар (Husserl, 2001: 276). В „Бернауските манускрипти“ се противопоставят времевостта на Аза и хилетичната времевост – това противопоставяне става възможно в рамките на генетичното разглеждане, което позволява да се направи абстрактна редукция към изначалната, несъотнесена с Аз времевост на сетивното възприятие, която всъщност е хилетичното съдържание. В късните ръкописи „С“ Хусерл се опитва да направи анализа на конституцията на времето през световото Аз като опит да се схване съдържателният характер като някакъв характер на афектацията, но същевременно да се разкрие световият характер на първичното впечатление, за да се остане в рамките на трансцендентализма. Генетичният анализ показва, че синтезата на съгласуванията е включена в първичния времеви синтез в полето на живота настояще. Полето на живота настояще е точката, в която съществуват пасивните синтези и възможността за устойчиво възприятие, за конституиране на предметност.

Тези колебания на Хусерл предоставят на различните изследователи възможност за различни интерпретации на проблема за времевостта на съзнанието и мястото на пра-Аза в този процес. Разбира се, според трансценденталния подход в самото феноменално поле на съзнанието вече трябва да се съдържа формата, в която може да бъде дадена идентичността на предметния свят. Идентичността на конкретния обект е именно в това поле, но според Хусерл тази идентичност се корени във времевата структура, т.е. във факта, че

всички начини, по които е даден идентичният обект, се свързват в настоящето, и то в „живото“ настояще, предшествашо всяка рефлексивност на съзнанието. Точно то отговаря за идентичността и единството на обекта. Учредяването на единството на обекта се обяснява чрез произхода му от настоящето „сега“ на феноменалното поле. Това „сега“ приписва на предмета неговата фактичност. Но от друга страна, по силата на протенциалната и ретенционалната структура на потока това „сега“ преминава и дава възможност на съзнанието да се върне рефлексивно към тази предметност и да я идентифицира. Тъкмо благодарение на способността да бъде извлечен от протенционално-импресионално-ретенционалния хоризонт, предметът може да бъде разпознат, но самото разпознаване трябва да бъде вписано в него, или по-точно да е преминало през него. За да си дадем отчет за актуалната презентация, трябва да вървим към генетичната феноменология, която обяснява защо феноменалното поле може да бъде трансцендирано по посока и на себе си на същинската трансцендентна предметност. Тук никакъв предмет не може да послужи като пътеводна нишка, а всички конститутивни реализации трябва да бъдат върнати обратно към самото феноменално поле.

Според Хелд, Хусерловите разработки живото настояще, което е преиманентно, тръгват от протовпечатленията. Какво е протовпечатление? Това е дадеността, която в презентацията се проявява по изначален и непосредствен начин. Така според Хелд, протовпечатлението носи печата на обективната времевоост, става въпрос за преобективно единство, което обаче е обективно, защото, щом е хилетично, зависи от съдържанието (Held, 1981: 192 – 194). С други думи, феноменалното поле заимства изходния шок, учреждаващ единството на презентацията на предмета, именно от това протовпечатление като гранична точка на актуалността, в която се сливат протенционалните и ретенционални непрекъснатости. Но ние можем да говорим за граничност, ако предположим обективна времева продължителност.

Пластовете на Аза могат да бъдат разглеждани като разположени в градиция от равнището на пасивност в полето на свободната от Аз афектация чак до равнището на бодърстващото, активно онтифицирано Аз. В този смисъл, преживяването на Аза не се разглежда като нещо откъснато от несвързаното с Аз преиманентно. В „Бернауските манускрипти“ Хусерл разсъждава в термините на отдалечаване и близост, изпълване и отшумяване. Жизнеността на преживяването е модализирана от пълна жизненост до мъртво единство на продължителността. Последното, като предел, както и първичното впечатление представляват почти неразрешима трудност за формалния анализ на времето. Съзнанието не може да бъде разгледано като единствен безкраен акт с безкрайно разнообразно съдържание. Съзнанието е съзнание всеки път отначало и всеки път в отново модифициран хоризонт. То винаги има два конститутивни момента – асоциативния генезис (връзката на ноематичните

слоеве) и афектацията (дадеността на първичната импресия и схващането на хилетичното съдържание). И едното, и другото с еднакво основание претендират за пораждащи акта на съзнанието. Но изследванията на асоциациите и несвързаните с активното Аз рецептивни преживявания още не дават формално определение на границата на акта. Отношението на тенденциите и афициращото Аз хилетично съдържание не са еднозначни; в определен смисъл тенденцията винаги има егологичен характер, тъй като тя е интенционална и латентно действа като произтичаща от Аза. В този смисъл, жизнеността на интенционалния инстинкт е не в неговото въздействие върху Аза, а по-точно с неговия егологичен генезис, свързан в свързаната с Аз конституция. Хусерл тръгва от хоризонтността на съзнанието, а не от възприятието на предмета. В примордиалната редукция ни се разкрива, че тази неизменна фоновост или хоризонтност носи времеви характер, нещо повече тя е задействана във възприятието на продължителността. Въпросът, който възниква, е за източника на първичната хоризонтност, хоризонтността на живото настояще. За Клаус Хелд допредметният поток може да се разбира не като времево многообразие, а само като устойчиво единство, тогава рефлексията в зачатък трябва да има като източник настоящето като едновременно стоящо и протичащо, нещо, което се превръща в множество в своята подвижност, нещо като допредметно общуване със самото себе си и в този смисъл – живо настояще (Held, 1981: 194). И точно това живо настояще се оказва времевата форма на някакво свързано с Аз изпълнение (реализация) и става основа за всяка конституция. Идентичността на Аз функционирам се осъществява в генезиса на конституирането според Хелд, в интенционалното противопоставяне към активно произвежданата идентичност на предметното „само по-себе си“, но това противопоставяне предполага някаква допредметна пасивност.

Друг тип интерпретация предлага Себастиан Луфт. Според него Его е винаги трансцендентално, но и винаги се намира психофизически в света. Трансценденталното Его винаги е светово Его (*verweltlichte Ego*) (Luft, 2005: 30 – 31). Световото Аз няма зад гърба си едно трансцендентално Аз, трансценденталното Аз обхваща природното. Природното Аз е модус на трансценденталното, защото феноменологичното изследване предполага скъсване с естествената нагласа и интерпретирането на всичко представящо се за естествено като корелативна структура на интенционалния живот на съзнанието. Трансценденталният анализ изисква разглеждането на самопоставянето в света като фактическо Аз да бъде разгледано като резултат от функцията на трансценденталното Аз да конституира свят. Но от това не следва, че може да се пренебрегне тази примордиална степен на включеност на субекта във физическите структури на действителността. Его е въплътено в телесността си. Да имаш тяло, е условие за възможността да бъдеш

фактическо Его. Хусерл казва, че тялото е незаобиколим момент, едно безтелесно съзнание за Хусерл е безсмислица, такова съзнание би трябвало да бъде и без свят. Това о-световяване (*Verweltlichung*) на трансценденталното съзнание би трябвало да бъде изследвано от генетичната феноменология. Естественото Его, като телесно, не е разделено от неговата трансценденталност, а естественото фактично Аз е модус на трансценденталното, макар и да не си дава сметка за това. Телесното фунгиране на Его е гаранция, че Его е винаги о-световено, то принадлежи на света. Тялото е „котвата“, която свързва Аз със света. Наивитетът на естествената представа не е случайно обстоятелство, което лесно може да бъде оборено, а съществена опора за фактичното Его (Luft, 2005: 31).

Л. Ландгребе също намира проблема за пасивната синтеза за ключов при разрешаване на парадокса на трансценденталната субективност. Той вижда при Хусерл едно колебание на интерпретацията между смислообразуване (аперцепция) и сътворение. Тези колебания не са по отношение на активното конституиране и синтезите, които се изпълняват от позиционирания Аз, там имаме аперцептивно смислопридаване, двусмислеността се появява при пасивното конституиране и пасивната синтеза, която предшества всеки акт на активно конституиране като до-конституиране. Трябва да различаваме и първична, и вторична пасивност или пра-пасивност. Всичко, което е било пасивно конституиране, остава като наследство за Аза, което той може отново да използва. Тази вторична пасивност не се взема под внимание, защото тя отново е смислообразуване. Интересна е първичната пасивност. Абсолютното събитие на времененето на трансценденталната субективност звучи и според Ландгребе противоречиво. Първичните изпълнения на конституирането са пасивни. Хусерл ги разяснява по следния начин. „Пасивността означава, че тук без действието на самото Аз потокът се извършва дори когато Азът бодърства или е действащ Аз. Потокът се извършва не от активността на Аза, като че ли той направлява течението като някаква активност“ (Landgrebe, 1982: 73). Пасивното доконституиране на времененето на потока на съзнанието не може да бъде разгледано като Аз-изпълнение. Хусерл казва, че ако постоянното течение на потока винаги има действителна интенционалност, бихме изпаднали в безкраен регрес. Потокът винаги се овременява от Его, но това овременяване самото е текущо. Течението винаги предшества, но Аз също предшества. Тази фраза на Хусерл задава някаква нова логика на осмисляне (Landgrebe, 1982: 74).

Загадката на живото настояще е в това, че протичащото протосъбитие не е безжизнено събитие, напротив Азното изпълнение е негов най-вътрешен двигател. Прафеноменът не може да бъде постигнат рефлексивно, защото това означава онтификация. Рефлексията винаги е „след“ фунгирането, то само по себе си в мига на рефлексията вече е станало друго. Как тогава да разбира-

ме аподиктичната самодостоверност на трансценденталната субективност по отношение на последното основание на всички нейни активни и пасивни изпълнения? Тъждествената достоверност, която би трябвало да се достигне от редукцията, не може да се получи, ако нейното битие се намира в дълбинното измерение на прапасивното течение на потока на времето, който е абсолютно анонимен в битиен смисъл. Как тогава това фунгиране може да бъде обозначено като трансцендентална субективност? Какво тогава е трансценденталната субективност? Какво означава абсолютност? Може ли да се говори за конституиране като смислообразуване, ако пасивният доконституиран „битиен смисъл“ е абсолютно анонимен, който не може да бъде аперцептивно определен? Пасивното събитие трябва ли да се разбира като сътворение и какво ще означава това? (Landgrebe, 1982: 77). Всички тези въпроси, поставени от Ландгребе, търсят своя отговор. И още. Как трябва да се мисли телесността, за да се разбира тя като конституираща, а не само като конституирана? (Landgrebe, 1982: 78). Доколко фунгиращата телесност принадлежи на пасивното пракоконституиране като изпълнение на трансценденталната субективност, нали нейните дълбинни изпълнения са синтези на нейното темпорално самоконституиране? Как темпоралното самоконституиране и телесността се съотнасят едно с друго? Може ли да има непосредствено дадени сетивни данни? Но не е ли импресионалността вече аперцептивно единство, някакво ноематично единство, произтичащо от Аз. В „Лекции по феноменологическа психология“ Хусерл говори за вътрешното съзнание за време, което конституира сетивните данни, което е фунгиращо за новото по-високо равнище на съзнанието за схващане, той говори, че и афектцията има форма и съдържание. Няма дистинкция между хиле като безформен материал и схващането като форма, тъй като и хиле е опосредена от конституиращото изпълнение на темпорализацията.

Ландгребе предлага свой подход към проблема. Живото течащо настояще винаги е праимпресионално настояще. Това означава, че праимпресионалното вече винаги е синтетично единство, произведено от пасивните синтези на асоциации и контрастиране. Само в тях се явяват единичните дати и след това, отвличайки се от изпълнението, което им позволява да се появят, можем да ги разглеждаме изолирано. Конкретно тяхното проявяване е свързано с тези пасивни синтези, които, на свой ред, са конституирани във вътрешното съзнание за време. За Хусерл всички сетивни дати са конструиращи себе си в съзнанието по най-сложен начин (в първичното съзнание на времевостта). Всеки Аз-акт и всяко „аз се афицирам от източника на раздразнение“ е някакво преживяване, което е мислимо само като произтичащо от Аз а и като насочено към него и мислимо само в общата връзка на монадата. Това какво могат да представляват за мен датите, вече е установено посредством организацията на сетивните полета, отнасящи се към тялото. В този смисъл,

хиле възниква от мен самия. Тялото е мое, доколкото неговите органи могат да бъдат разбрани като съвкупност от това, което аз винаги непосредствено имам в разпореждане. Откритието на Моето предшества откритието на Аза (Landgrebe, 1982: 79). Това означава, че спонтанността, която позволява да говорим за някакво Аз като изпълнител, още не е разкрита, но вече управлява скрито. Само в този смисъл имат сила думите „Аз също се намира отпред“ (Landgrebe, 1982: 85). Какво е това „знание“ до разкриването на Аз-съзнаването. То предшества рефлексията и е едно цяло с изпълнението на кинеситезите като някакво удовлетворение или неудовлетворение на чувството за тяло. Този център на спонтанност винаги е съотнесен с трансценденталния ход на събитията, в който светът ни се доставя в качеството на образ в иманентността на трансценденталната субективност. Хусерл говори още в „Идеи 2“ за подосновата на природата, която се проявява в телесността като някакъв пасивен структурен момент на самата конституираща трансцендентална субективност, или за „природната страна на субективността“. Как да се разбира трансценденталната субективност като самата имаща природна страна и какво означава тогава конститутивно изпълнение?

Според Ландгребе многообещаваща е версията да разберем протичащото протосъбитие на трансценденталната субективност като креативен процес (Landgrebe, 1982: 86). Трябва да се изясни какво означава природна страна на трансценденталната субективност. Ние знаем за природата само в границите, в които ни се явява като телесно събитие. Това събитие се преживява като нещо, което пронизва самите нас, като тела, и телата на другите, с които разделяме този свят. Щом това събитие излиза извън рамките на моето тяло и го обема, то хиле не е нещо, което има основание в нещо съвсем друго, чуждо, то принадлежи на иманентността на трансценденталното съзнание. Основният въпрос е доколко феноменалната телесност самата е конституирана и доколко тя принадлежи на конституиращите функции на трансценденталната субективност. За моето съзнание конституиращи са преживяванията на моето тяло, но схванатото тяло е конституирано. Праконститутивното изпълнение се отклонява от рефлексивно разкриване. То е отвъд вътрешното и външното, отвъд субектно-обектното, духовното и материалното, формата и материята, всичко което се отнася до понятията на рефлексията. То е индиферентност, основание без основание, креативен процес. Фразата на Хусерл „течението винаги е отпред, но Аз също е отпред“ е възможно да бъде изтълкувана в този смисъл. Тя показва, че това течение не може да се разбира като дифузно събитие, чиито закономерности могат да обяснят индивидуацията, това течение в себе си вече носи обособяването. За да бъде такова, макар и анонимно в своето първично изпълнение, то предполага такава организация, която след това всеки може да преживява като мое тяло и мое принадлежащо му Аз. Не тялото открива себе си като Аз, а Аз открива себе си всеки път като тяло.

Аз е еквивокално. Пратечението не е събитие на някакъв свят, но на този свят, който не е нещо друго, а всеки път мой собствен свят, както и за Другия негов собствен свят, през който преминава еднакво пратечението. Така светът, който Аз преживява, е корелативен на света, който всички други преживяват като собствен и който е единен общ свят.

У самия Хусерл можем да намерим поне три интерпретации на връзката време – трансцендентална субективност. Първо, разбирането, че субективността или Его е радикално времева – като потока на ретензиите, импресиите и протензиите. Второ, Азът е извън времето и го конституира. Отговорът в случая вероятно се крие в източника на времененето. Думата *Quelle* означава буквално извор, тогава според егологията Аз трябва да е изворът на потока на временене. Но самият източник не тече, а се намира винаги на едно и също място като извънвремеви полюс на актовете на съзнанието. Той е, както пише Хусерл, *nunc stans*, т.е. „неподвижното сега“ – това сега, което поражда потока на времето, но самото не е във времето. Неподвижното „сега“ е първичната форма на битието. В качеството си на „неподвижно“ то поражда потока на времето. Накрая в късните ръкописи „С“ Хусерл като че ли дава трети вариант за отношението трансцендентална субективност – темпорализация: времето нито е субективно, възникващо от атемпоралния Аз-полюс, нито е нещо първично по отношение на субект-обектното различаване. Според третия подход самото време на съзнанието е абсолютен, чието основание е в него самото и в нищо друго. То е безосновно и конституирайки, неконституирано. Самото време е праизточникът, от който възникват двата полюса – и Азът, и предметът. То е „темпорализиращо – темпоралното праслучващо се“ (*Urgeschehen*).

REFERENCES/ЛИТЕРАТУРА

- Husserl, E. (1996). *Kartezianski meditatsii. Uvod vav fenomenologiyata*. Sofia: Evrazia. [Хусерл, Е. (1996). Картезиански медитации. Увод във феноменологията. София: Евразия].
- Husserl, Ed. (2001). *Die Bernauer Manuskripte über das Zeitbewusstsein (1917*1918)*. *Hua XXXIII*.
- Ströker, E. (1999). Kam problematikata na poslednoto obosnovavane. *Prinosi kam filosofiyata na Huserl*. Sofia: Kritika i humanizam. [Щрьокер, Е. (1999). Към проблематиката на последното обосноваване. Приноси към философията на Хусерл. София: Критика и хуманизъм].
- Landgrebe, L. (1982). *Das Problem der passiven Konstitution. Faktizität und Individuation. Studien zu den Grundfragen der Phänomenologie*, Hamburg: Meiner.

- Held, K.(1981). Phänomenologie der Zeit nach Husserl. *Perspektiven der Philosophie. Neues Jahrbuch. Bd. 7.*
- Luft, S. (2005). Faktizität und Geschichtlichkeit als Konstituentien der Lebenswelt in Husserls Spätphilosophie. *Phänomenologische Forschungen. Felix Meiner Verlag.*

THE PROBLEM OF PASSIVE SYNTHESIS IN HUSSERL

Abstract. Transcendental subjectivity becomes a problem for Husserl in relation to the egological consciousness. Genetic phenomenology must reveal the paradoxical nature of the time of consciousness, which is not equal to the consciousness of time. The answer is in the passive synthesis, shaping up the pre-reflexive, in the so-called “live present”, the flow of consciousness.

✉ **Dr. Maya Georgieva, Assoc. Prof.**

Faculty of Philosophy
South-West University „Neofit Rilski“
66, Ivan Mihaylov St.
2700 Blagoevgrad, Bulgaria
E-mail: mayge@abv.bg